

Atenció a la salut mental

Dg, 19/02/2012 per Orde Hospitalàr...

[Transmissió de valors](#)

Ja des de l'època del nostre fundador, l'Orde Hospitalari ha mantingut constantment un fort compromís amb les persones que pateixen trastorns mentals greus. En la nostra Província existeixen cinc entitats diferents que disposen de serveis sanitaris de salut mental, abastant tots els àmbits possibles, el que fa que la nostra institució sigui un dels principals proveïdors públics de serveis en esti sector. Però, de què parlem quan parlem de valors? En cap activitat humana és possible deixar de banda els valors, però el pensament científic tracta de situar com una proposta de coneixement objectiu basat en fets i normes lliures de valors. Els valors es contraposen als fets, ja que es tracta de significats que el subjecte confereix a finalitats com a resultat d'un procés valoratiu o d'apreciació subjectiu. El mateix coneixement biomèdic parteix d'aquesta hipòtesi d'exclusió dels valors, i tracta de definir la patologia com una disfunció, una desviació del funcionament normal d'una determinada estructura (per exemple, hepatopatia). No obstant això, la patologia mental se'ns presenta com una expressió de la totalitat de l'individu, del seu comportament com persona. Per això el professional expert necessita -fins i tot per diagnosticar- basar-se no només en els fets observables (la conducta), sinó en la interpretació que fa el pacient i el seu entorn, en les seves apreciacions, en el grau d'afectació del seu funcionament social (en el fons, valors). Com diu KW Fulford, *la psiquiatria és una pràctica basada en fets i valors*.

D'altra banda, els trastorns mentals greus, justament perquè afecten a un òrgan, el cervell, que no pot parcialitzar-se i que respon de la globalitat de la persona, sovint comporten situacions en què l'autonomia està disminuïda.

Parlem llavors de falta de competència per prendre decisions. Aquesta situació implica un greu risc per als mateixos drets del pacient, ja que en aquests casos solen ser els metges (i en part, els familiars) els que decideixen en nom seu. Per tot això, en salut mental, l'ètica no és només un assumpte relatiu a les grans decisions sobre la vida i la mort, sobre greus conflictes de valors que afecten l'ésser humà, sinó, i per sobre de tot, un assumpte quotidià.

Els nostres comitès d'Ètica són un instrument fonamental en la configuració de la pràctica en salut mental, sobretot per a la formació en valors dels nostres professionals. A Sant Joan de Déu partim d'una ètica de la responsabilitat: atenem als principis, però també a la realitat. No practiquem una ètica abstracta, sinó que, mitjançant la deliberació, tractem de ponderar les conseqüències reals de las decisions.

En una reflexió, encara inacabada, que lidera Esther Llop i que estem duent a terme a la Província, abordem la qüestió dels valors en els nostres serveis des de tres perspectives: els drets dels usuaris, l'hospitalitat i la importància dels professionals i l'organització. Si el que es pretén és que aquests tres eixos no es quedin com a simples valors d'adscripció o d'acceptació, sinó que realment ajudin a regular les nostres decisions i les nostres conductes, hem d'abordar de manera dialèctica les contradiccions i els conflictes entre ells. El primer eix, el dels drets, és fonamental. En els trastorns greus, el risc de pèrdua d'autonomia és molt significatiu, de manera que el respecte a la llibertat segons la

capacitat del pacienten cada moment és crucial.

La participació en primera persona del pacient és també un objectiu fonamental. Noves competències culturals són necessàries per abastar la diversitat cultural i religiosa dels nostres pacients. També la confidencialitat i els seus límits i el compromís ferm contra les actituds estigmatitzadors entre aquests professionals i en els nostres propis centres, són valors que hem assenyalat. El segon gran eix és el de l'hospitalitat. Significa reconèixer la singularitat de la persona, acollir-la de manera integral i amb una actitud d'escolta activa.

Reconèixer també les necessitats de les famílies. Les necessitats dels pacients més greus impliquen necessàriament un model d'atenció multidisciplinari, dins el qual el nostre repte és que les respostes a les necessitats mèdiques, psicològiques, socials, ocupacionals, d'infermeria i espirituals estiguin raonablement disponibles en els nostres serveis. Encara que sempre hem acollir i orientar, la limitació de la cartera de serveis pot entrar en conflicte amb determinades necessitats socials (per exemple, habitatge) de molts dels nostres pacients. El tercer àmbit és el dels professionals i l'organització. Implica la preocupació per la salut dels professionals, per les seves condicions de treball i per la seva participació activa en l'organització.

La qualitat és un valor que la bona organització espera del bon professional. Hem incentivar els professionals que més valor afegit aporten i generar pactes d'eficiència creuant la efectivitat que el professional persegueix amb els recursos disponibles. Promoure una cultura d'identitat, orientada a la innovació.

A diferència d'altres empreses, en les que la gestió per valors pot ser una opció moderna, fins i tot rendible en alguns aspectes, per Sant Joan de Déu és simplement una obligació. Encara que això sí, segurament igual de difícil.

Josep Ramos. Director de planificació de salut mental i addiccions. Parc Sanitari Sant Joan de Déu